

Władysława Szulakiewicz

ORCID: 0000-0001-8614-2955

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Beata Topij-Stempińska

ORCID: 0000-0002-4257-5844

Akademia Ignatianum w Krakowie

Wprowadzenie

Opieka wpisana jest w codzienne życie człowieka. Dziećmi opiekują się najpierw rodzice, troszczą się o ich rozwój, kształcenie i wychowanie. Starają się zapewnić im jak najlepsze warunki. Z biegiem czasu role się odwracają i często to dzieci stają się opiekunami swoich rodziców. Czasem, kiedy rodzice nie są w stanie otoczyć właściwą opieką swoje potomstwo, rolę tę przejmują różnego rodzaju instytucje czy stowarzyszenia. To one starają się zapewnić bezpieczeństwo, edukację i odpowiednie wychowanie osób powierzonych ich opiece. I analogicznie, kiedy dorosłe już dzieci nie są w stanie opiekować się swoimi starszymi rodzicami, często powierzają opiekę nad nimi instytucjom wyspecjalizowanym w realizacji tego typu zadań. Nie są to sytuacje charakterystyczne jedynie dla czasów współczesnych. Opieką instytucjonalną otaczano już dzieci w czasach starożytnych. Od czasów średniowiecza w Europie, m.in. z inicjatywy Kościoła, powstawały przytułki niosące pomoc opuszczonym, zaniedbanym, chorym. W dużej mierze świadczyły one opiekę materialną, medyczną, ale także duchową. Zakres podejmowanych działań zmieniał się, ewoluował. W późniejszych okresach powstające instytucje czy towarzystwa, np. dobroczynne, pomagały podopiecznym w adaptacji do nowych warunków czy w zdobywaniu kwalifikacji zawodowych.

Pedagodzy zainteresowani badaniem problemu opieki zajmowali się zarówno teoretycznymi rozważaniami, jak i popularyzacją dobrych praktyk edukacyjnych. Stąd też wśród prac, których przedmiotem badań jest opieka, można znaleźć zarówno te o charakterze czysto teoretycznym, wyjaśniające m.in. rozumienie terminu opieka, określające jej zakres, funkcje czy zadania, ale także te związane z działalnością osób czy instytucji zajmujących się opieką.

Kwestie związane z prowadzeniem działań opiekuńczych w przeszłości podejmowane były kiedyś, jak również dzisiaj przez historyków wychowania. W zakresie zainteresowań pozostają zarówno instytucjonalne formy opieki nad dziećmi, młodzieżą, a także nad osobami starszymi, zaniedbanymi, porzuconymi, „zagrożonymi moralnie” (Markiewiczowa 2002; Gołdyn 2013; Sosnowska 2020), jak też postacie prekursorów pedagogiki opiekuńczej w Polsce, którzy mieli istotny wkład w rozwój pedagogii i pedagogiki opiekuńczej w Polsce, jak np. Helena Radlińska, Janusz Korczak, Czesław Babicki czy Kazimierz „Dziadek” Lisiecki.

Opieka, jako główny przedmiot badań pedagogiki opiekuńczej (Dąbrowski 1987, 2006), staje się polem zainteresowania innych obszarów społecznej działalności człowieka. W ostatnich latach coraz wyraźniej widać tendencję do przesuwania problematyki opieki z pola działań pedagogicznych na pole polityki społecznej. Wyraźnie ta tendencja zaznacza się w polskim ustawodawstwie.

Zapraszamy do lektury artykułów zamieszczonych w tym numerze naszego czasopisma, które podejmują problematykę idei opieki, opieki nad dziećmi i młodzieżą w wymiarze duchowym, instytucjonalnym oraz prawnym.

Bibliografia

- Dąbrowski Z. (1987). *Teoretyczne podstawy opieki i wychowania przez opiekę*, Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika.
- Dąbrowski Z. (2006). *Pedagogika opiekuńcza w zarysie*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Gołdyn P. (2013). *Pogarda dla zawodu, litość dla człowieka. Społeczno-edukacyjne formy działalności wobec kobiet zagrożonych prostytutką w Polsce (1918–1939)*, Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

- Markiewiczowa H. (2002). *Działalność opiekuńczo-wychowawcza Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności 1814–1914*, Warszawa: Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.
- Sosnowska J. (2020). *Opieka nad dzieckiem w Polsce międzywojennej. Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Oddział Łódzki (1923–1939)*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.